

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ. ВИКЛЮЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ: ПРАВАЗАСТОСОВЧА ПРАКТИКА

Кравчук Геннадій (Україна)

*кандидат юридичних наук, заступник Голови Вищого господарського суду України,
Заслужений юрист України*

З поміж договірних форм зовнішньоекономічної діяльності однією з найпоширеніших був і залишається міжнародний договір купівлі-продажу.

Існування у національних законодавствах країн різних підходів до правового регулювання відносин, що виникають в сфері міжнародної купівлі-продажу товарів, інтенсифікація зовнішньоекономічної діяльності та інтеграційні процеси в світі, обумовили потребу в уніфікації правового регулювання цих відносин на наднаціональному рівні.

Результатом такої уніфікації стало розроблення та підписання Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року (далі — Віденська конвенція, Конвенція), яка набула широкого визнання у світі (на сьогодні її учасниками є 83 країни) та стала своєрідним компромісом в підходах до регулювання договорів купівлі-продажу в континентальній та англо-американській системах права.

Універсальність Віденської конвенції пов'язана з: використанням у ній нейтральної термінології; диспозитивністю переважної більшості її норм, а відтак і широкої можливості сторін відійти від її приписів; закріпленням у ній правила, відповідно до якого, питання, що стосуються предмета регулювання Конвенції, однак не вирішені в ній, підлягають вирішенню згідно із загальними принципами, на яких вона ґрунтується.

Питання щодо сфери застосування та виключення застосування Віденської конвенції врегульовано главою 1 частини 1. У статтях 1-3 окреслюється коло договорів до яких застосовуються та до яких не застосовуються положення Конвенції. Статті 4 та 5 присвячені низці питань, які регулюються та які не регулюються Конвенцією. Положення щодо виключення застосування конвенції містяться у статті 6. При цьому слід відзначити, що на визначену у статтях 1–6 загальну сферу застосованості Конвенції можуть мати вплив окремі норми, що містяться в її заключних положеннях (частина 4 Конвенції).

Відповідно до статті 1 Віденської конвенції ця Конвенція застосовується до договорів купівлі-продажу товарів між сторонами, комерційні підприємства яких перебувають у різних державах:

- а) коли ці держави є Договірними державами; або**
- б) коли згідно з нормами міжнародного приватного права застосовано право Договірної держави.**

Та обставина, що комерційні підприємства сторін розміщені в різних державах, не береться до уваги, якщо це не впливає ні з договору, ні з ді-

лових відносин або обміну інформацією між сторонами, що мали місце до чи в момент його укладення.

Ні національна належність сторін, ні їх цивільний чи торговельний статус, ні цивільний чи торговельний характер договору не беруться до уваги при визначенні застосовності цієї Конвенції.

Слід відзначити, що Віденська конвенція не застосовується до будь-якого договору міжнародної купівлі-продажу. В статті 1 Конвенції сформульовано основоположні критерії, дотримання яких є необхідними для поширення її дії на відповідний договір.

Перебування комерційних підприємств сторін договору у різних державах має визначальне значення для визнання **міжнародного характеру договору за Віденською конвенцією як першого критерію її застосування.**

Сама Конвенція не містить визначення поняття «комерційне підприємство сторони», однак аналіз окремих її положень та правозастосовча практика свідчить про те, що цей термін характеризує не суб'єкт права, а місце (державу) основної діяльності сторони договору.

Надаючи оцінку обставинам такої діяльності, суди у переважній більшості виходять з того, що вона має відбуватись на постійній основі, а не мати одиноразовий характер (рішення від 02.04.2009 Вищого земельного суду, Хамм, Німеччина [7]; рішення від 11.12.2008 Суду міста Форлі, Італія [8]; рішення у справі №9781 Арбітражного суду МТП, Франція[9]). Місце укладення договору у даному випадку не матиме вирішального значення у вирішенні питань щодо місця перебування комерційного підприємства сторони, як і не має такого значення місце проведення переговорів щодо його укладення, або місце знаходження товару, що є предметом купівлі-продажу.

Перебування комерційних підприємств сторін договору у одній державі виключає застосування Конвенції навіть у випадку, коли сторони договору мають різну державну приналежність, оскільки відповідно до п. 3 статті 1 Конвенції такий критерій не приймається до уваги при визначенні її застосовності.

Виходячи з приписів п. 2 статті 1 Конвенції у вирішенні питань щодо застосовності Конвенції судами враховується те, що про міжнародний характер договору купівлі-продажу, окрім його суб'єктного складу мають також свідчити відносини, що виникли між сторонами у зв'язку з його укладенням (рішення від 16.02.2009 Суду міста Форлі[10], Італія, рішення у справі 45055/2009 Афінського колегіального окружного суду першої інстанції, Греція[11]).

Однак, міжнародний характер договору купівлі-продажу товарів ще не свідчить про обов'язкову застосованість до нього Віденської конвенції, оскільки згідно з п. 1 статті 1 Конвенції комерційні підприємства сторін, що уклали такий договір, або повинні перебувати у різних Договірних державах (пп. «а» п. 1 статті 1), або в силу норм міжнародного приватного права підлягає застосуванню право Договірної держави (пп. «б» п. 1 статті 1).

Для застосування Віденської конвенції до договору міжнародної купівлі-продажу на підставі пп. «а» п. 1 статті 1 комерційні підприємства сторін та-

кого договору повинні перебувати в Договірних державах. У такому випадку Конвенція застосовується без окремого звернення до норм міжнародного приватного права країни суду.

Якщо в Договірній державі перебуває комерційне підприємство лише однієї зі сторін договору (або жодне з них), **Віденська конвенція може підлягати застосуванню в порядку пп. «б» п. 1 статті 1** на підставі норм міжнародного приватного права як у випадку обрання сторонами договору права держави, яка є Договірною, в силу автономії волі, так і у випадку застосування колізійних норм, які до неї відсилають.

При цьому у вирішенні питання щодо застосованості Конвенції до договору на підставі п. 1 статті 1 необхідно враховувати виключення застосування цього пункту, що містяться в заключних положеннях Конвенції (частина 4).

Зокрема, в силу положень п. 1 статті 93 Віденської конвенції Договірна держава, яка має дві чи більше територіальні одиниці, в яких згідно з її конституцією застосовуються різні системи права з питань, які є предметом регулювання Конвенції, може в момент підписання, ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання заявити, що ця Конвенція поширюється лише на частину її територіальних одиниць.

Прикладом такої Договірної держави може слугувати Канада, яка поетапно поширювала дію Віденської конвенції на свої територіальні одиниці. У такому випадку, якщо комерційне підприємство однієї зі сторін договору перебуває у такій територіальній одиниці, дія Віденської конвенції на підставі пп. «а» п. 1 статті 1 застосуванню не підлягає.

Однак, правозастосовча практика не має однастайності у питанні поширення дії Конвенції на територіальні одиниці Договірної держави, щодо яких цією державою не поширено дію Конвенції. Так, в одних випадках суди визнають застосування Конвенції (*рішення від 23.12.2009 Федерального окружного суду США, Східний округ штату Арканзас, США [12]; рішення від 03.09.2008 Федерального окружного суду США, Північний округ штату Іллінойс, США [13]*), в інших — ні (*рішення від 20.10.2010 Федерального окружного суду США, Східний округ штату Теннессі, США [14]; рішення від 17.12.2009 Федерального окружного суду США, Північний округ штату Джорджія, США [15]*).

Стаття 95 Віденської конвенції надає право державі-учаснику виключити застосування Конвенції на підставі пп. «б» п. 1 статті 1. При цьому таке виключення жодним чином не впливає на застосування Конвенції відповідно до приписів пп. «а» п. 1 статті 1. Наразі про незастосування Конвенції на підставі пп. «б» п. 1 статті 1 в порядку статті 95 заявили сім держав-учасниць. Німеччина заявила про незастосування Конвенції на підставі пп. «б» п. 1 статті 1 лише щодо держав, які скористались таким правом.

За приписами статті 92 Віденської конвенції під час підписання, ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання Договірна держава може заявити, що вона не буде зв'язана частиною II цієї Конвенції або що вона не буде зв'язана частиною III цієї Конвенції. Договірна держава, що зробила таку заяву, не вва-

жається Договірною державою в розумінні п. 1 статті 1 Конвенції щодо питань, врегульованих тією частиною Конвенції, на яку поширюється ця заява.

Окрім того, у вирішенні питань про застосування Віденської конвенції на підставі п. 1 статті 1 необхідно також враховувати положення статті 99, якою визначається момент, коли держава-учасник Конвенції набуває статусу Договірної держави, а також статті 100, якою врегульовано застосування Конвенції у часі.

Згідно зі статтею 2 Віденської конвенції вона не підлягає застосуванню до продажу:

а) товарів, придбаних для особистого, сімейного чи домашнього використання, крім випадків, коли продавець у будь-який час до чи в момент укладення договору не знав і не міг знати, що товари придбані для такого використання;

б) з аукціону;

с) у порядку виконавчого провадження чи іншим чином згідно із законом;

д) фондів паперів, акцій, забезпечувальних паперів, оборотних документів та грошей;

е) суден водного й повітряного транспорту, а також суден на повітряній подушці;

ф) електроенергії.

Встановлені статтею 2 Віденської конвенції обмеження у її застосуванні щодо окремих видів купівлі-продажу можна згрупувати за трьома критеріями:

- метою придбання товару;
- характером укладеної угоди;
- за об'єктом купівлі-продажу.

У правозастосуванні положень статті 2 Віденської конвенції суди дійшли сталої позиції про те, що поширення хоча б одного із встановлених цією статтею обмежень на купівлю-продаж в будь-якому випадку виключає застосування Конвенції до такого договору (*рішення від 29.05.2009 Федерального окружного суду США, Південний округ штату Нью-Йорк, США [16]; рішення від 14.01.2009 Вищого земельного суду, Мюнхен, Німеччина [17]*).

Сама Конвенція не визначає змісту поняття «товар», однак, аналіз окремих її положень та правозастосовчої практики дозволяє дійти висновку про те, що у розумінні Конвенції товаром є саме матеріальні об'єкти — рухоме майно (*рішення від 16.02.2009 Суду міста Форлі, Італія [18]*). Нематеріальні об'єкти, у тому числі майнові права, за змістом Конвенції не є товаром.

У з'ясуванні обставин того чи поширюються обмеження, встановлені п. «а» статті 2 на конкретний договір міжнародної купівлі-продажу, істотне значення у даному випадку має саме намір покупця на момент укладення договору, а не фактичне використання товару в подальшому чи його загальне цільове призначення. Питання щодо ймовірної обізнаності продавця з метою купівлі товару покупцем можуть досліджуватися судами з урахуванням характеру товару (*рішення від 02.04.2009 Вищого земельного суду, Хамм, Німеччина*), його

кількості, місця доставки (*рішення від 03.11.2004 Суду кантону Юра, Швейцарія*[19]). При цьому положення Конвенції не покладають на продавця обов'язку з'ясувати у покупця мету придбання товару (*рішення від 02.04.2009 Вищого земельного суду, Хамм, Німеччина*), у зв'язку із чим, у вирішенні питання щодо поширення або непоширення на купівлю-продаж встановлених п. «а» статті 2 Конвенції обмежень, необхідно виходити з конкретних обставин справи.

Обмеження у застосуванні Віденської конвенції, встановлені у п. п. «b», «c», «d», «f» статті 2 обумовлені наявністю спеціального законодавства та значної кількості імперативних норм, що регулюють відносини купівлі-продажу таких об'єктів на рівні національних законодавств різних держав.

В силу п. «e» статті 2 положення Конвенції не застосовуються до купівлі-продажу суден водного й повітряного транспорту, а також суден на повітряній подушці. Виключення із сфери застосування Конвенції транспортних засобів пов'язане з тим, що вони підлягають державній реєстрації, що значно ускладнює їх купівлю-продаж, тоді як в окремих країнах на них також поширюється правовий режим нерухомого майна, купівля-продаж якого не регулюється Конвенцією [3].

Відповідно до статті 3 Віденської конвенції договори на поставку товарів, які потребують подальшого виготовлення або виробництва, вважаються договорами купівлі-продажу, якщо сторона, що замовляє товар, не бере на себе зобов'язання поставити істотну частину матеріалів, необхідних для виготовлення або виробництва таких товарів.

Ця конвенція не застосовується до договорів, у яких зафіксовано, що зобов'язання сторони, яка поставляє товар, полягають переважно у виконанні роботи або наданні інших послуг.

Встановлені у даній статті обмеження у застосуванні Конвенції направлені перш за все на відмежування договору міжнародної купівлі-продажу від суміжних договорів, а також врегулювання питань застосованості Конвенції до змішаних договорів, одним з елементів яких є купівля-продаж.

Договори поставки товарів на замовлення, тобто такі, які потребують певного проміжку часу на виготовлення об'єкту купівлі-продажу є широко розповсюдженими та підпадають під регулювання Віденської конвенції, про що свідчить усталена судова практика. Разом із тим, встановлене в п. 1 обмеження у застосуванні Конвенції залежить від закріпленого у ньому оціночного поняття «істотності» частини матеріалів, необхідних для виготовлення або виробництва товару, що купується.

У вирішенні питання застосованості Віденської конвенції до таких договорів окремі суди виходили як із кількісних показників — надання більше половини необхідних матеріалів (*рішення від 08.04.1999 Комерційного суду кантону Цюрих, Швейцарія* [20]), так і якісних, тобто надання таких матеріалів, без яких такий товар просто неможливо виготовити, наприклад необхідних креслень або проектної документації (*рішення від 25.05.1993 Апеляційного суду міста Шамбері, Франція* [21]). Хоча проектну документацію навряд чи можна

віднести до матеріалів в розумінні п. 1 статті 3, що також підтверджується наявністю відповідних судових рішень (*рішення від 10.02.1999 Комерційного суду кантону Цюрих, Швейцарія [22]*).

З'ясовуючи питання щодо поширення обмежень, визначених п. 2 статті 3 Віденської конвенції на змішані договори, якими крім безпосередньої поставки товару передбачено виконання робіт або надання послуг, ключовим є належає з'ясування змісту обов'язків продавця.

В таких договорах виконання робіт або надання послуг може бути обумовлене необхідністю збирання або монтажу поставленого товару, його технічного обслуговування тощо, що в переважній більшості випадків має допоміжний характер до основного зобов'язання з поставки товару, у зв'язку з чим обмеження до цих договорів не застосовуються.

В окремих випадках судами здійснювалось співвідношення економічної цінності об'єкту поставки з виконаними роботами та наданими послугами (*рішення від 03.03.2009 Вищого суду кантону Аргау, Швейцарія [23]*; *рішення від 14.11.2008 Апеляційного суду міста Гент, Бельгія [24]*). За змістом п. 2 статті 3 можна цілком погодитись із правозастосовчою практикою, в якій поняття «переважно» судами розцінювалось як більше половини від вартості зобов'язання продавця.

Тягар доведення обставин переваги робіт або послуг у договорі поставки лягає на сторону, яка посилається на п. 2 статті 3 як на підставу для незастосування Конвенції (*рішення від 20.12.2007 Вищого земельного суду, Ольденбург, Німеччина [25]*).

За приписами статті 4 Віденської конвенції вона регулює тільки укладення договорів купівлі-продажу та ті права й зобов'язання продавця і покупця, які випливають з такого договору. Зокрема, оскільки інше не передбачено Конвенцією, вона не стосується:

а) дійсності самого договору, чи яких-небудь його положень, чи будь-якого звичаю;

б) наслідків, які може мати договір щодо права власності на проданий товар.

Вказаною статтею окреслено коло питань щодо яких підлягають застосуванню положення Конвенції, а також надано невичерпний перелік питань, які віднесено до регулювання права держави, до якої відсилають колізійні норми.

Слід відзначити, що навіть ті питання, які статтею 4 віднесено до сфери застосування Конвенції залишаються до кінця нею неврегульованими. Зокрема, в частині укладення договорів Конвенція містить лише загальні вимоги, залишаючи регулювання решти питань укладення, умов дійсності та ін. внутрішньому праву.

В силу положень статті 5 Віденської конвенції вона не застосовується щодо відповідальності продавця за завдану товаром шкоду здоров'ю особи або смерть.

У даному випадку обмеження застосування Конвенції стосується як шкоди, завданої покупцю товару, так і шкоди, завданої третій особі.

Стаття 6 Віденської конвенції закріпила право сторін виключати застосування Конвенції або, за умови додержання статті 12, відступати від будь-якого з її положень чи змінювати його.

Аналіз цієї статті Конвенції, а також правозастосовчої практики дозволяє дійти висновку про те, що нею передбачено два окремих права сторін договору, а саме:

1) права на повне або часткове виключення застосування Конвенції, у реалізації якого сторони не обмежені;

2) права на відступ від положень Конвенції чи їх зміну, яке обмежене приписами статті 12 Конвенції.

Встановлення у Конвенції таких широких прав сторін щодо порядку її застосування закріпило принцип автономності сторін в правовому регулюванні відносин міжнародної купівлі-продажу. Окрім того відсутність виключення у застосуванні Конвенції або відступу від її положень фактично становить ще один критерій її застосованості, оскільки судова практика виходить з необхідності у кожному конкретному випадку з'ясувати обставини того чи сторони не виключили або не відступили від того чи іншого положення Конвенції (*рішення від 15.01.2010 Суду кантону Санкт-Галлен, Швейцарія [26]; рішення від 02.04.2009 Вищого земельного суду, Хамм, Німеччина [27]; рішення від 16.01.2009 Суду міста Бреда, Нідерланди [28]*).

Єдине формалізоване обмеження на відступ сторін від положень Конвенції полягає у тому, що якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін договору, який регулюється Конвенцією, перебуває в Договірній державі, яка зробила застереження в порядку статті 96 щодо обов'язковості письмової форми укладення, зміни або припинення договору, то сторони не можуть відступити від таких вимог.

Між тим, хоча Конвенція більше не містить обмежень щодо відступу або зміни дії її положень, вбачається, що сторони не можуть відступати або змінити приписи Конвенції, що відносяться до норм міжнародного публічного права (*рішення від 11.01.2005 Суду міста Падуя, Італія [29]*).

Усталена судова практика свідчить про те, що згоду на повне або часткове виключення застосування Віденської конвенції має бути чітко виражено сторонами договору, наприклад шляхом прямої вказівки про це в договорі. Це обумовлюється метою не допустити безпідставного виключення застосування Конвенції в силу неможливості однозначного встановлення дійсної волі сторін.

Однак в окремих випадках суди виходили з того, що для незастосування Конвенції достатньо вказівки в договорі на вибір норми права (*рішення від 21.01.2010 Федерального окружного суду США, Східний округ штату Каліфорнія, США [30]*) або простого заперечення однієї зі сторін договору проти її застосування (*рішення від 17.05.2007 Шанхайського народного суду вищої інстанції, КНР [31]*).

Тягар доведення наявності згоди сторін на виключення застосування Віденської конвенції несе сторона, яка посилається на виключення (*рішення від 23.01.2006 Вищого земельного суду, Линц, Австрія [32]*).

У практиці міжнародної торгівлі існують способи неявного виключення застосування Віденської конвенції, зокрема шляхом обрання сторонами для регулювання договору права держави, що не є Договірною державою (рішення від 23.01.2006 Вищого земельного суду, Линц, Австрія [32]) або шляхом вибору сторонами для регулювання договору виключно внутрішнього права однієї з Договірних держав (рішення від 29.05.2009 Федерального окружного суду США, Південний округ штату Нью-Йорк, США [33]). При цьому посилення сторін під час вирішення спору виключно на норми внутрішнього права саме по собі ще не свідчить про наявність між ними згоди про виключення застосування Віденської конвенції (рішення від 22.09.2008 Верховного суду Чилі [34]; рішення від 23.10.2006 Земельного суду, Бамберг, Німеччина [35]).

Підсумовуючи вищевикладене, беручи до уваги положення Віденської конвенції щодо її застосування до відносин міжнародної купівлі-продажу товарів та практику судів щодо застосування вказаної Конвенції слід відмітити, що сторонам надано досить широку автономію не дотримуватись окремих положень Конвенції (виключати застосування, відступати чи змінювати положення Конвенції) в разі поширення її дії на правовідносини в силу її загальних норм. Самі норми Віденської конвенції, що регулюють сферу її застосування, судами в окремих випадках трактуються неоднозначно і є предметом аналізу суддями в контексті конкретних обставин, суті правовідносин сторін та змагальності процесу.

Але при цьому важко переоцінити роль Віденської конвенції в уніфікації правового регулювання відносин суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері купівлі-продажу, до якої за 35 років її існування приєдналися 83 держави, що є прямим наслідком компромісності та універсальності норм Конвенції в контексті адаптації до різних правових систем світу і зручності її використання.

Використані матеріали

1. Діковська І. А. Принципи правового регулювання міжнародних приватних договірних зобов'язань : монографія / І. А. Діковська. — К. : Юрінком Інтер, 2014. — 464 с. — ISBN 978-966-667-610-1.
2. Канашевский В.А. Внешнеэкономические сделки: материально-правовое и коллизийное регулирование / В.А. Канашевский. — М.: Волтерс Клувер, 2008. 608 с. — ISBN 978-5-466-00342-0 (в пер.).
3. Коссак В.М. Проблеми застосування Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі-продажу 1980 р. / Юридичний журнал «Право України» (україномовна версія) 7/2013.
4. Подцерковний О.П. Розгляд зовнішньоекономічних спорів у комерційних арбітражах і морських арбітражних комісіях : зб. наук. пр. / ред.: О. П. Подцерковного; Національний університет «Одеська юридична академія», Південний регіональний центр Національної академії правових наук України. — О.: Фенікс, 2012. — 180 с. — ISBN 978-966-438-668-2.
5. Розенберг М.Г. Международный договор и иностранное право в практике Международного коммерческого арбитражного суда. — М.: «Статут», 1998. — 212 с.

6. Венская конвенция о договорах международной купли-продажи товаров: комментарий / под. ред. А.С. Комарова. М., 1994.
7. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://globalsaleslaw.com/content/api/cisg/urteile/1978.pdf>.
8. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/081211i3.html>.
9. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/009781i1.html>.
10. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090216i3.html>.
11. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/094505gr.html#ii2>.
12. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/091223u1.html>.
13. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080903u1.html>.
14. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/101020u1.html>.
15. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/091217u1.html>.
16. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090529u1.html>.
17. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090114g1.html>.
18. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090216i3.html>.
19. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/041103s1.html>.
20. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.uncitral.org/clout/clout/data/che/clout_case_325_leg-1548.html.
21. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.uncitral.org/clout/clout/data/fra/clout_case_157_leg-1358.html.
22. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.uncitral.org/clout/clout/data/che/clout_case_331_leg-1555.html.
23. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://globalsaleslaw.com/content/api/cisg/urteile/2013.pdf>.
24. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/081114b1.html>.
25. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/071220g1.html>.
26. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.globalsaleslaw.org/content/api/cisg/urteile/2159.pdf>.
27. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.globalsaleslaw.com/content/api/cisg/urteile/1978.pdf>.
28. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090116n1.html>.
29. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.uncitral.org/clout/clout/data/ita/clout_case_651_leg-2048.html.
30. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/100121u1.html#iii>.
31. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/070517c1.html>.
32. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060123a3.html>.
33. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090529u1.html#iii>.
34. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/080922ch.html>.
35. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/061023g1.html>.